

**Про еволюцію поглядів науковців
на технології і методи навчання української мови як іноземної**

Карікова Н.М.

*к.філол.наук, доцент кафедри українознавства
і мовної підготовки іноземних громадян
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
м. Харків, Україна
e-mail: nkarikova@ukr.net*

Як відомо, одним із провідних методів, що ним користувалися викладачі ще за радянських часів при навчанні іноземної мови, був граматико-перекладний метод. Він базувався на вивченні конкретних граматичних структур мови та на перекладі текстів (спочатку треба було перекласти з чужої для мовця мови на рідну, а потім, навпаки). Дослідивши цей метод навчання, науковці вказали як на його переваги, так і на його недоліки: граматико-перекладний метод дозволяв вивчити граматику на досить високому рівні, проте створював так званий мовний бар'єр, адже під час спілкування мовець не говорив, бо не міг вільно сформулювати власної думки, а комбінував слова за вивченими правилами. Згодом з'явилися прямі, усні, аудіо-лінгвальні та аудіо-візуальні методи. Їхнє використання передбачало навчити передусім усного мовлення, а вже потім – письма й читання. Недоліком застосування такого методу, як потім зазначили дослідники, було те, що студенти мусили заучувати величезні обсяги інформації (лексичні одиниці, граматичні форми, синтаксичні конструкції). Пізніше набув поширення комунікативний метод, сутність якого полягає у моделюванні живого, реального спілкування. Цей метод спирається на п'ять основних принципів:

- 1) принцип мовленнєво-розумової діяльності;
- 2) принцип індивідуалізації при керівній ролі особистісного аспекту;
- 3) принцип функціональності;
- 4) принцип ситуативності;
- 5) принцип новизни [1].

До числа науковців, які присвятили низку ґрунтовних праць питанням технологій і методів навчання іноземних студентів української мови, можна

зарахувати Я. Гладир, І. Жовтоніжко, Т. Єфімову, Л. Мацько, Д. Мазурик, І. Кочан, А. Кулик, Т. Лагуту, О. Тростинську, Г. Тохтар, Б. Сокола та ін.

Упровадження єдиного освітнього простору, створення системи багаторівневої освіти, утілення концепції навчання впродовж життя зумовили потребу шукати нові технології і нестандартні методи навчання української мови як іноземної у вищій школі. Як зазначають дослідники, застосування тільки традиційних технологій і методів навчання є таким, що не відповідає сьогоднішнім вимогам до навчання іноземних мов.

Головна мета навчання української мови полягає у формуванні й розвитку комунікативної культури мовця, у набутті практичних навичок володіння українською мовою як іноземною. Зважаючи на загальноєвропейські рекомендації Ради Європи, можна визначити мету навчання української мови як іноземної – формування в студентів іншомовної комунікативної компетентності. Студенти мають здійснювати усне спілкування, сприймати на слух і правильно розуміти різнопланову інформацію, логічно будувати текст власного висловлювання, обирати ефективні стратегії для розв'язання будь-якої комунікативної проблеми. Комунікативна компетенція, як відомо, складається з мовленнєвої компетенції (аудіювання, говоріння, читання, письмо), з мовної компетенції (дотримання лексичних, орфографічних, граматичних норм сучасної української мови), з дискурсивної компетенції, зі стратегічної компетенції, а також із соціокультурної та соціолінгвістичної компетенцій [1]. У зв'язку з цим можна визначити й основну задачу викладача – це активізувати пізнавальну діяльність студентів, створивши потрібні для цього комунікативні умови. Треба визнати, що на сході України, зокрема в Харкові, де навчається досить багато іноземних студентів, мовне середовище здебільшого російськомовне (ми свідомо не беремо до уваги ті декілька українських фраз, що їх чують іноземці, пересуваючись містом на метро або розраховуючись на касі в супермаркетах). Такі умови значно ускладнюють процес оволодіння українською мовою, адже вони не можуть сприяти зануренню іноземних студентів в україномовне середовище.

Сучасні дослідники пропонують такі інноваційні технології у навчанні іноземної мови:

- 1) технологія модульного навчання, що базується на членуванні всього навчального матеріалу на окремі розділи – модулі, які викладач пропонує студентові для поетапного оволодіння іноземною мовою (від простого до більш складного);
- 2) технологія комунікативного навчання, сутність якої полягає у формуванні комунікативної компетентності, що є базовою, у крайній необхідності для адаптації до нових для іноземних студентів умов проживання й навчання у новій країні;
- 3) технологія диференційного навчання, застосування якої дозволяє здійснювати навчальний процес з урахуванням індивідуальних здібностей, можливостей та інтересів кожного студента;
- 4) інформаційно-комунікаційні технології, що складаються з:
 - технології використання комп'ютерних програм;
 - інтернет-технологій.

Доцільне використання цих двох технологій дозволяє ефективно доповнити процес навчання мови на всіх рівнях, а також урізноманітнює процес сприйняття та засвоєння нової інформації;

- 5) технологія навчання у співпраці, яку розуміють як активну діяльність студентів, що виявляється у взаємодопомозі під час виконання якогось спільного завдання (студенти можуть виконувати спеціально підібрані завдання парами або втрійох-учотирьох). Окрім цього, більш сильні, підготовлені студенти можуть пояснювати теоретичний матеріал менш сильним студентам, що сприяє кращому розумінню й усвідомленому запам'ятовуванню вивченого як першими, так і другими;
- 6) ігрові технології або створення ігрових моментів під час навчального процесу. На нашу думку, ці технології доцільно використовувати лише після опрацювання складного теоретичного матеріалу для зняття розумового напруження, а також для створення комфортних для

подальшого засвоєння нового матеріалу умов. Також ці технології дозволяють подолати мовний бар'єр і заговорити українською менш упевненим (порівняно з іншими) у своїх знаннях студентам;

- 7) технологія розвитку критичного мислення дозволяє навчити студентів аналізувати й критично сприймати будь-яку інформацію (особливо, знайдену в Інтернеті), а також уміти правильно відбирати інформацію для розв'язання комунікативної проблеми;
- 8) технологія тестування, яку використовують для контролю рівня засвоєння лексичних і граматичних знань після вивчення відповідного модуля. Окрім цього, ця технологія дозволяє викладачеві побачити прогалини в знаннях студентів і вчасно скоригувати процес подальшого навчання [3].

Отже, як бачимо, погляди науковців на технології і методи навчання української мови як іноземної з часом зазнали позитивних трансформацій, що пояснюємо стрімким розвитком сучасних новітніх технологій у всьому світі.

Література:

1. Євдокімова-Лисогор Л. А. Комунікативний підхід щодо вивчення іноземної мови. URL: http://confcontact.com/2013_06_07/15_Evdokimova_Lisogor.html
2. Інтерактивні технології навчання / авт.-упор. І. І. Дівакова. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 180 с.
3. Котунова М.Н. Современные технологии обучения иностранному языку. URL: https://deutschbalakovo.ucoz.ru/publ/nauchno_issledovatelskaja_dejatelnost/sovremennye_tekhnologii_obuchenija_inostrannomu_jazyku/3-1-0-2.
4. Методика викладання іноземних мов у вищій школі / за ред. Ю. О. Жлуктенка. К., 1971. 226 с.
5. Тохтар Г. І. Проблеми навчання іноземних громадян у ВНЗ України та шляхи їх вирішення / Г. І. Тохтар, А. П. Кулик // Сучасні технології підготовки фахівців в умовах подальшого розвитку вищої освіти України : матеріали міжнар. наук-метод. конф. Харків : ХНАДУ, 2005. С. 314-316.